

15 JAAR SPIEGELKARPERPROJECTEN

Tussen Museumplein en Drontermeer

Op een steenworp afstand van het Amsterdamse Museumplein ging in 1998 de eerste lichting spiegelkarpers in projectvorm te water. Wat is de huidige stand van zaken in dit Spiegelkarperproject (SKP) en hoe zit het met die projectspiegels? Joris Weitjens was vanaf het begin bij dit project betrokken en vertelt in dit artikel over de interessante uitkomsten die het Amsterdamse SKP inmiddels heeft opgeleverd. Kennis die ook bij nieuwe SKP's elders in het land zeer goed van pas komt.

TEKST JORIS WEITJENS FOTOGRAFIE JORIS WEITJENS EN HANS VAN DEN BRINK

In 1998 ging in Amsterdam de eerste lichting volledig gemonitorde spiegelkarpers te water. Een magisch moment!

De verwachtingen en spanning bij het uitzetten van de eerste projectspiegels, vergeet je niet meer. Wat zou zo'n karper doen als die vanuit de kwekerij in het open water wordt uitgezet waar geen slot op de deur zit? Zouden ze linea recta richting zee zwemmen of misschien wel de bovenloop van de Rijn opzoeken? Als karpervisser van het open boezemwater vond ik dat laatste stiekem wel een mooi beeld, maar voor het project zou het vast minder goed uitpakken. Spiegelkarpers uitzetten doe je in eerste instantie om een bestand op te bouwen voor karpervissers in een bepaalde regio. Dan is het prettig als de duurbetaalde karpers hun reislust enigszins binnen de perken houden. Hun omzwervingen konden we volgen aan de hand van terugmeldingen: alle uitgezette karpers waren gemeten, gewogen en hun unieke beschubbingspatronen werden met een close-up foto vastgelegd.

SPIEGELSTRAAT

Binnen een week na uitzetting kwam in 1998 de eerste terugmelding al binnen van de Amstel, circa vier kilometer van het uitzetpunt. Weer een week later bleken er een paar projectspiegels in de fuiken van een beroepsvisser nabij de Oranjesluizen (de 'poort' naar het oneindige IJsselmeer) te zijn gezwommen. Een van die projectspiegels trof mijn vismaat aan bij de visboer in nota bene de Spiegelstraat (!)

in Amsterdam. Dat was geen best begin. Temeer omdat de argwaan binnen de gelederen van de Amsterdamse Hengelsport Vereniging (AHV) ten aanzien van dit project groot was. Dit waren dus precies de zaken waarom er aanvankelijk scepsis tegen dit soort uitzettingen bestond.

TERUGMELDINGEN

Voor ons als SKP-pioniers was het duidelijk: hoe meer terugmeldingen, hoe beter. Dus smeekten we argeloze hengelaars om foto's van teruggewonnen spiegelkarpers. Terugmeldingen zijn immers het visitekaartje van je project. Bovendien vormen ze de belangrijkste voorwaarde om onze doelstelling te verwezenlijken: het opbouwen van een mooi en florerend karperbestand op het open (boezem) water in en rond Amsterdam. Door middel van ons 'gestalk' ontstond er geleidelijk aan een groep van vaste terugmelders. Zo kwamen we erachter dat een handvol serieuze karpervissers al gauw goed was voor circa 80 tot 100 terugmeldingen per jaar. Genoeg om de eerste interessante en nuttige ontdekkingen te doen.

NOMADEN

Een van de nieuwe inzichten was dat karpers na uitzetting individueel nogal verschillend

Joris Weitjens met een exemplaar dat via een labirint aan wateren zijn uitzetplek weer terugvond!

reageren, maar migratiepatronen snel te herkennen zijn. Qua trekgedrag kun je projectspiegels (en daarmee, mogen we aannemen, alle karpers) grofweg verdelen in drie typen: nomadische vissen, honkvaste vissen en pendelaars. Met name de nomadische karpers hebben weinig moeite met obstakels

zoals sluizen of duikers en kom je op de gekste plekken tegen. Wat te denken van een 'vis van het Museumplein' die jaren later op de Lage Vaart bij Lelystad bleek te zwemmen! Een kilometer of 60 van huis geraakt en door tenminste twee sluizen gegaan. Nog veel verder op drift was een vis die in 2009 in het Drontermeer

werd gevangen. Dat is al gauw een afstand van 90 kilometer over het water.

APARTE GEVALLEN

Er kwamen in de vijftien jaar SKP Amsterdam nog meer opmerkelijke voorbeelden langs. Zo deden we met de AHV in 2004 een kweekexperiment met drie

UITZETTEN IN DRIE STAPPEN

Het principe is ook bij de uitzettingen van nu nog hetzelfde als 15 jaar terug. De spiegelkarpertjes worden vroeg in de ochtend met netten uit de weekvijvers 'afgevangen'.

Daarna gaan de projectspiegels op transport richting de plaats van bestemming, waarbij de tankwagens tot aan de waterkant doorrijden.

Ter plaatse worden de vissen overgezet in een groot bassin, bad of met netten afgezet stuk water. Daarna worden de 'plankfoto's' genomen en mogen de vissen voorgoed uitzwermen.

BELANGENVERENIGING VERANTWOORD KARPERBEHEER

Sinds eind 2012 rust de overkoepeling van de SKP-en op de schouders van de Belangenvereniging Verantwoord Karperbeheer (BVK). Eén van hun taken is het bundelen en analyseren van SKP-gegevens. Sinds kort worden de data ook gedeeld met Sportvisserij Nederland. De kennis die daaruit voortvloeit is niet alleen heel handig bij het voeren van karperbeheer, maar ook om waterschappen voor te lichten over de zeer geringe effecten van karper op het water. Waterbeheerders krijgen een steeds actievere rol bij het beheer van de visstand en karperuitzettingen passen niet direct in de – niet zelden met Brussel afgesproken – streefbeeld. Gelukkig hebben de verantwoorde uitzettingen in het kader van een SKP voor een goede naam gezorgd en daar profiteren we nu van. De toekomst van SKP-en in Nederland ziet er daarom zonnig uit.

projectspiegels die al een paar jaar in de Amstel nabij Amsterdam rondzwommen. De op dezelfde dag gevangen vissen werden per auto verhuisd naar een (naar wij dachten) afgesloten water bij het Noordzeekanaal, aan de andere kant van de stad. De bedoeling was dat de drie karpers voor mooi nageslacht zouden zorgen, waarna ze in het boezemwater zouden worden teruggezet. Na een paar maanden bleek echter dat de vissen met hoog water door een ruim 300 meter lange duiker naar het Noordzeekanaal waren gezwommen. Zouden we die ooit nog terugzien? En waar precies?

HOME SWEET HOME

Het ongelooflijke gebeurde. Een van de vissen wist door een labyrint van havens, grachten en ander water de weg naar zijn eerdere leefgebied terug te vinden! Eerst ving ik deze vis in 2005 terug in de Amstel nabij Uithoorn. Twee jaar later ving ik deze prachtige vis opnieuw – nu precies op de plek waar hij in 2004 in de auto werd geladen! Je hebt echter pas een zaak als je genoeg feiten hebt. In september 2012 werd bij de SKP-wedstrijd van de AHV een lederachtige karper van 22 pond gevangen in de Amstel. De aandachtige lezer voelt hem al aankomen: dit was nummer twee van de drie verhuisde vissen! Die had na acht jaar eveneens de weg naar huis teruggevonden. Ik durf wel te voorspellen dat we nummer drie ook nog terug gaan zien in de Amstel bij Amsterdam.

KOMPASFUNCTIE

Het karperverkeer in open water is dus behoorlijk chaotisch. Voorspellen waar een vis bij de volgende vangst opduikt, blijft daarom moeilijk. Wel heel opvallend zijn de talloze voorbeelden van karpers die schijnbaar doelloos en zonder kompas lijken rond te dolen, ver van huis geraken en dan ineens toch terugkeren op bekend terrein. Een recent Tsjechisch onderzoek wijst erop dat karpers het magnetisch veld van de aarde kunnen waarnemen en dit gebruiken als kompasfunctie. Dat verklaart het fenomeen dat de uitgezweren karpers ook weer terug komen naar de uitzetlocatie. Over de verspreiding van de uitgezette spiegelkarpers kunnen we inmiddels met zekerheid zeggen dat een substantieel deel van de vissen zich netjes aan de verenigingsgrenzen houdt. Het is dus mogelijk om binnen bepaalde grenzen, en met redelijk beperkte middelen, in open water een karperbestand op te bouwen.

2500 SPIEGELS

In totaal zijn er in de vijftien jaar dat het AHV-project loopt ruim 2500 spiegelkarpers uitgezet. De invloed daarvan strekt zich elk jaar iets verder uit en is goed merkbaar tot 20 km rond de uitzetpunten. Binnen 15 km van het uitzetpunt is inmiddels één op de drie gevangen karpers een (project)spiegelkarper; terwijl we in 1998 begonnen met op zijn best 1 op de 20. Een andere doelstelling van het SKP is het vergroten van het aandeel goed groeiende

Dit exemplaar zwom van Amsterdam naar het Drontermeer. Een echte nomade!

karpers, zodat er een brede topplaag kan ontstaan. In de Amstelboezem maakte je in de vorige eeuw behoorlijke kans om 30-ponders en soms zelfs een vis van 40 pond of meer te vangen. Dat mooie bestand stortte binnen tien jaar in door veroudering. Na vijftien jaar uitzetbeleid is de topplaag aan grote karpers (25 pond plus) in het Amsterdamse boezemwater breder dan ooit tevoren en zwaaien ook op de absolute topposi-

ties projectspiegels thans de scepter. De toppers van het AHV-project gaan sinds 2012 over de 35 pond heen. eigen trekpleisters als de Sloterplas zal het open boezemwater rond Amsterdam niet gauw op kunnen. Dat hoeft ook niet: in open water blijven we genieten van eenzame beren van schubs en rondzwervende spiegelkarpers met een eigen verhaal dat aan de hand van de terugmeldingen verteld kan worden.

MONITORING

De succesformule van het AHV-project kreeg al snel navolging. Zo gingen in ondermeer Groningen, op de Nieuwkoopse Plassen en in de IJssel projecten van start – waarbij in de IJssel en op Nieuwkoop al projectspiegels van over de 40 pond zijn teruggevangen – en waren er rond 2005 al ruim 25 SKP-en op open water. Maar ook op afgesloten kleinere wateren werd het steeds meer een goede gewoonte om spie-

gelkarpers voorafgaand aan de uitzetting te fotograferen. Ook daar levert monitoring informatie op die (indien gewenst) kan leiden tot aanpassingen in het beheer. Het onderzoek richtte zich aanvankelijk vooral op migratie, verspreiding en groei van karpers, later is ook de mortaliteit/overleving van uitgezette karpers een belangrijk onderwerp geworden. De tijd van natte vingerwerk en zomaar wat vis uitzetten ligt inmiddels ver achter ons.

VERANTWOORD KARPERBEHEER

Op veel SKP-wateren, zoals in de Amstelboezem, hebben de grotere uitzettingen (tot 300 stuks) van de eerste vijf jaar de basis gelegd voor een mooi en aantrekkelijk bestand. Daarna is men vaak overgegaan op een periodieke kleine onderhoudsdosis (30 tot 100 stuks) van spiegelkarpers van steeds weer andere stammen en kweeklijnen, terwijl ook edelschubkarpers deel uitmaken van het pakket. Dat verhoogt niet alleen het plezier van de karpervisser, maar het maakt je totale bestand sterker, gevarieerder en minder vatbaar voor ziektes. Hetzelfde beheer passen we toe op de bekende plassen in en rond Amsterdam.

Een gevarieerd karperbestand is het streven.

DOODGROEIERS?

Van karpers wordt vaak gezegd dat hardgroeiers doodgroeiers zijn. Daar zijn bij het AHV-project zeker aanwijzingen voor. Zo is het al een hele tijd stil rond een serie qua groei veelbelovende karpers. Maar behalve het gezondheidsrisico van 'vetzucht' is er nog een verklaring voor deze stilte, hebben we helaas moeten constateren. Ondanks herhaaldelijke oproepen nooit zelf met karpers te slepen, is de verleiding kennelijk nog steeds zo groot dat projectspiegels worden overgezet in afgesloten, 'eigen water'. Door onze monitoring komt dat vroeg of laat echter altijd aan het licht. Wees daarom verstandig: heb je wensen met betrekking tot uitzettingen (hoe klein ook), maak die dan kenbaar bij de hengelsportvereniging, -federatie en/of het SKP bij jou in de buurt. Ga in plaats daarvan niet zelf illegaal aan de slag met het overzetten van karpers en alle risico's van dien.